

Sammanfattning av betänkande Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71)

Justitiedepartementet har remitterat en utredning som innehåller förslag till hur omval kan genomföras snabbare än idag och hur skyddet för valhemligheten kan förstärkas genom att föreslå ändringar om hur valsedlar tillhandahålls i anslutning till röstmottagningsställen.

Snabbare omval

Utredningens utgångspunkt har varit att ett omval ska vara ett omval i egentlig mening, så långt detta är möjligt. Det betyder att förutsättningarna vid ett omval ska vara så lika de som gällde vid det ordinarie valet som möjligt.

Röstlängdsbestämmelserna bör inte ändras

En förenkling av omvalssystemet skulle kunna innebära att endast de personer som upptogs i röstlängden vid det ordinarie valet ska ha rätt att rösta i händelse av omval. En sådan ändring har dock visat sig problematisk och svårt att motivera. Utredningen föreslår därför inga förändringar i röstlängdsbestämmelserna.

Nya partier och kandidater ska inte kunna anmälas till ett omval

Med den utgångspunkten som utredningen förespråkar, att så långt möjligt samma förutsättningar bör gälla vid omval som vid ordinarie val, bör endast de partier och kandidater som ställde upp i ordinarie val få delta i omval.

Utredningen föreslår alltså bl.a. att det införs bestämmelser i vallagen som innebär att ett parti inte ska kunna göra en särskild anmälan om deltagande i ett omval. Vidare ska ett partis anmälan av kandidater för ett visst val gälla även i händelse av omval. Nya kandidater ska inte kunna anmälas.

Ett omval ska hållas så snart som möjligt och senast inom tre månader

En utgångspunkt för utredningen har varit att en tidsfrist för när omval senast ska hållas måste anpassas till hur valsystemet ser ut i dag och de valförberedelser som detta kräver. Förberedelserna vid ett omval är en mycket omfattande process för valmyndigheterna.

Utredningen har funnit att med en tidsfrist om tre månader bör ett omval kunna genomföras på ett säkert sätt i alla olika situationer som kan uppkomma. Omval kommer dock i vissa fall att kunna genomföras snabbare. Utredningen föreslår därför att det i vallagen införs en bestämmelse som innebär att ett omval ska hållas så snart det kan ske och senast inom tre månader efter beslutet om omval.

Övrigt

Utredningen föreslår ändrade tider för utskick av röstkort. Förtidsröstningen vid ett omval startar först tio dagar före valdagen. Därför föreslår utredningen att röstkorten ska vara väljarna till handa senast tio dagar före valdagen, istället för 18 dagar som gäller idag.

Bilaga till yttrande

Utredningen anser att övriga frister vid omval inte bör ändras då dessa är väl anpassade för den särskilda situation som uppstår vid ett omval.

Utredningen föreslår också att handläggningen av överklaganden effektiviseras genom att de istället för som idag, ges in till besluts-myndigheten, ska inges till Valprovsnämnden. Den i vallagen uttryckliga rätten att yttra sig över överklagandena, som allmänheten har efter kungörandet, tas också bort.

Förstärkt skydd för valhemligheten

Skyddet för valhemligheten kan förbättras

Valsedlar ska enligt nuvarande ordning tillhandahållas väljarna genom att de läggs ut på en lämplig plats i anslutning till ett röstmottagningsställe. Där ska väljaren förse sig med valsedlar för att sedan bakom en valskärm lägga en valsedel i ett valkuvert.

Utredningen har gjort bedömningen att kravet på att val ska vara fria och hemliga i stort är tillgodosett genom nuvarande valsystem. Det kan dock förbättras.

Valsedlar ska finnas innanför valskärmen

Utredningen föreslår att valsedlarna ska tillhandahållas genom att de placeras innanför valskärmarna. Den lösningen ställer krav på andra slags valskärmar än de som används i dag. Utredningen menar att detta är en lösning som är enkel för alla väljare att tillämpa. Väljaren får också vara i fred vid själva valhandlingen och erbjuds därmed ett mycket starkt skydd för valhemligheten.

Därutöver gör utredningen bedömningen att systemet kan förbättras ytterligare genom att valnämndernas kontroll över ordningen vid röstmottagningsställena stärks. Ytterligare förbättringar kan också göras beträffande information och utbildning i frågor som rör valhemligheten för såväl röstmottagarna som för väljarna.

Samtliga förslag ska tillämpas första gången vid allmänna valen 2018.